

“TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERSİ” VE “MEB MOBİL ANAOKULU PROJESİ”NİN BİRLİKTE YÜRÜTÜLMESİ İLE ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNİN DESTEKLENMESİ: PEÇENEK KÖYÜ ÖRNEĞİ

Gelengül HAKTANIR, Ege AKGÜN, Gökçe KARAMAN

*Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı,
Ankara-Türkiye*

Gökhan DUMAN

*Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı,
Ankara-Türkiye*

İlk Kayıt Tarihi: 03.02.2011

Yayına Kabul Tarihi: 12.11.2012

Özet

Bu çalışmada öğretmen adaylarının toplum için gönüllü ve yararlı çalışmalar yapabilmesi amacıyla okul öncesi öğretmenliği lisans programlarında zorunlu ders olarak yer alan “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersinde Mobil Anaokulu Projesini yürüten MEB Bağımsız Hayriye Andiçen Anaokulu Müdürlüğü ile işbirliğine gidilmiştir. Bahar dönemi boyunca dersi alan öğrencilerle birlikte dersin teorik saatlerinde eğitim etkinlikleri için gerekli hazırlıklar yapılmış, uygulama günlerinde Mobil Anaokulu'nun o dönemde hizmet götürdüğü Ankara'nın Sincan İlçesi Peçenek Köyü'ne gidilerek dersin amacına uygun bir şekilde eğitim çalışmalarını sürdürülmüştür. Bu araştırmayla da bu süreçte verilen eğitimin çocukların gelişimlerini destekleyip desteklemediğini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmamanın çalışma grubu 2008-2009 öğretim yılında Peçenek Köyünde Hayriye Andiçen Bağımsız Anaokuluna bağlı olarak hizmet veren Mobil Anaokuluna devam eden 8 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada deneysel desenlerden tek gruplu öntest-sontest desen kullanılmıştır. Araştırmamanın sonucunda eğitim etkinliklerinden yararlanan çocukların tüm gelişim alanlarında olumlu yönde gelişme olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Topluma Hizmet Uygulamaları, Okul Öncesi Eğitimi, Mobil Anaokulu*

SUPPORTING THE DEVELOPMENT OF CHILDREN BY PAIRING “COMMUNITY SERVICES COURSE” WITH “MONE MOBILE PRESCHOOL PROJECT”: PEÇENEK VILLAGE EXAMPLE

Abstract

In this research, with the purpose of teacher candidates to be able to make voluntary and beneficial studies for the society, and under the “Community Service Practices” course of the undergraduate programme in preschool teaching, we have collaborated with Hayriye Andiçen Independent Preschool affiliated with the MONE which is implementing the Mobile Preschool Project. In the spring semester with the students who have taken the class, the necessary preparation for the educational activities was completed during the theoretical part of the course. And during the implementation part of the course, educational activities were carried on by going to the Peçenek Village of Sincan where the Mobile Preschool was then served. With this research, the aim is to determine if the given education supports the development of the children. Study group of the research is consisted of 8 children who are continuing their education in the Mobile Preschool which is affiliated with the Hayriye Andiçen Independent Preschool that is in the Peçenek Village. In the research, single grouped pretest-post test pattern issued among the experimental patterns. At the end of the research, a positive development is observed in all developmental areas of the children who were benefited from the educational activities.

***Keywords:** Community Services Course, Preschool Education, Mobile Preschool*

1. Giriş

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'yle eğitim, “her çocuğun doğuştan getirdiği bir hak” olarak ilan edilmiş ve eşitlik ilkesi çerçevesinde tüm çocuklara sağlanması gereken, yaşama eşit başlangıç için etkili bir yol olarak görülmüştür. Bu hak, uluslararası topluluklar tarafından da 1948 yılından günümüze kadar çeşitli sözleşmelerle taahhüt altına alınmıştır (Kavak ve Ergen, 2007).

Kavak ve Ergen (2007)'in Türkiye’de zorunlu eğitim çağındaki çocukların ilköğretime katılım düzeyleri ve okul dışında kalmış çocukların sayısal boyutlarını ortaya koyarak eğitim hakkını kullanma düzeyleri ile ilgili gerçekleştirdikleri çalışmanın bulguları oldukça önemlidir. Okul dışında kalan çocukların dağılımına bakıldığında kırsal kesimde oranların yükseldiği ve kentsel kesimlerin yoksul semtlerindeki çocuklarla, 6-7 yaş ile 11 yaş üzerindeki çocukların daha çok okul dışında kaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Son on yılda ülkemizdeki eğitim politikalarının oluşturulmasında temel alınan başlıca uluslararası belgeler “Herkes için Eğitim Hedefleri (Akt, Haktanır, 2008:323; Jomtien-Tayland, 1990 ve Dakar-Senegal, 2000), “Bin Yıl Kalkınma Hedefleri” ve “Lizbon Gündemi”nden hareketle oluşturulan “Eğitim ve Öğretim 2010” hedefleridir.

Türkiye ile beraber 164 ülkenin kabul ettiği “Herkes için Eğitim” hedefleri ve Eylem Planı” nda okul öncesi eğitim ile doğrudan ilişkili hedefler ise şöyledir: 1- En başta dezavantajlı gruplar olmak üzere erken çocukluk bakım ve eğitiminin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması, 2- Kız çocukları, zor durumda olan çocuklar ve etnik azınlık gruplarına dâhil çocuklar başta olmak üzere bütün çocukların 2015 yılına kadar kaliteli, zorunlu ve parasız bir ilköğrenime erişmelerinin ve ilköğrenimi tamamlamalarının sağlanması (Akt, Haktanır, 2008: 324; ERG, 2008). Bazı çocuklar ise uluslararası belgelerde yer alan eğitim haklarından çevresel koşullar ve en önemlisi yoksulluk nedeniyle yararlanamamaktadır. Ülkemizin bu hedeflere ulaşmada gerekli adımları atabilmesi için ise özellikle dezavantajlı bölgelere ulaşması gerektiği açıktır. Kişiliğin ve gelişimin temellerinin atıldığı dönem olan okul öncesi dönemde verilecek olan eğitimle, Türkiye’nin geleceğini sağlam temellere oturabileceği unutulmamalı gereken bir gerçektir (EFA, 2008). Okul öncesi dönemde, çocuğun hazır olma durumu (çocuk olgunlaştıkça değişir) ve ailenin hazır olma durumu (ailenin özellikleriyle değişir) birbiriyle etkileşim içindedir ve birbirini etkiler. Bu süreçte oluşan değişimler de çocuğun sağlık, beslenme ve psikososyal koşullarına yansır. Değişen topluluk, sosyal kurumlar ve sosyokültürel kapsam gibi çevresel koşullar sürekli olarak bu süreç içinde yer alır (Myers, 1996:218). Sosyal kurumlardan biri olan üniversitelerin işlevi tam olarak bu noktada başlar.

Eğitim Fakülteleri’nin 2006-2007 yıllarında 1997-1998 yapılanmasına göre hazırlanan programları güncellenmiştir. Bu güncellemeyle birlikte gelen en önemli yeniliklerden birisi “genel kültür” derslerinin oranlarının artırılarak bu kapsamda, lisans programlarına “Topluma Hizmet Uygulamaları” adlı yeni bir ders konulmasıdır. Tüm programlar için zorunlu olan bu derste, öğrenciler, toplumun güncel sorunlarını inceleme ve çözüm üretmeye yönelik projeler hazırlayacaklardır (YÖK, 2007:64). Bu ders, üniversitelerin eğitim-öğretim, temel bilimsel araştırmalar, toplum hizmetleri işlevlerini gerçekleştirmede anlamlı bir yere sahiptir. Bu uygulamalı ders aracılığıyla öğrenciler hem katılımcı demokrasinin kökleşmesi için gerekli olan demokratik değerleri (katılımcı yurttaşlık, toplumsal sorumluluk, dayanışma, çok kültürlülük gibi) içselleştirecekler, hem de toplumsal ve eğitimsel sorunların çözümüne yönelik beceriler (sorun tanımlama, çözüm yolları bulma, seçenekleri değerlendirme, sorumluluk alma, inisiyatif geliştirme ve işbirliği içinde çalışma gibi) kazanacaklardır (Doğramacı, 2000; Erdem, 2005; Gürüz ve diğerleri, 1994).

Mobil Anaokulu, maddi imkânları yetersiz ailelerin yaşadığı bölgelerde 36-72 aylık çocuklara ve ailelerine ulaşarak okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak ve bir okul öncesi eğitim kurumuna devam edemeyen bu çocukların gelişimlerini desteklemek ve aileleri çocukların eğitimi konusunda bilinçlendirmek amacıyla kurumsal okul öncesi eğitim modeline alternatif olarak düzenlenen bir projedir. Mobil anaokulunun dünyadaki ilk benzer uygulamalarından biri İngiltere’de 1969 yılında başlatılmış olan Oyun Otobüsü Projesi’dir. Özellikle etnik grupların topluma kaynaştırılmasını hedefleyen bu projede, insanların buldukları yerlere hizmet götürülmesi amaçlanmıştır.

Özellikle kadın ve çocukların gereksinimleri belirlenerek bu gereksinimlere cevap verebilecek birçok küçük proje başlatılmıştır. 2003 yılından itibaren yürütülen mobil anaokulu projesi (gezici anasınıfı) Türkiye’de ilk defa İstanbul İli Küçükçekmece İlçesi Kayabaşı Köyü’nde başlatılmıştır. Projenin en dikkat çeken yönü köy halkının okul öncesi eğitim kavramıyla ilk kez karşılaşmış olmalarıdır. Ankara’da Hayriye Andiçen Anaokulu sorumluluğunda çalışan mobil anaokulu, düzenli olarak gittiği Saraycık köyünde amacına ulaşmış, ailelerde eğitime yönelik farkındalığın artmasına ve bir anasınıfı açılmasına yol açmıştır (Üstündağ, 2009). 2006-2007 eğitim-öğretim yılında 10 ilde 13 gezici sınıf ile toplamda 927 çocuğa eğitim verilmiştir. 2007-2008 eğitim öğretim yılında Ankara, Antalya ve Sakarya illeri de eklenerek 13 ilde toplamda 22 mobil anaokuluna ulaşılmıştır (MEB, 2008).

Mobil Anaokulu Projesi, MEB Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, valilikler, belediye başkanlıkları ve üniversiteler arasında düzenlenen protokoller ile sürdürülmektedir (<http://oogm.meb.gov.tr>). Bu üniversiteler arasında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı da yer almaktadır. Üniversiteler doğru, güvenilir bilgi üretme ve bilgiyi yayma yoluyla toplumun farklı alanlarını etkileme gibi işlevlerini yerine getirebilme fırsatını, “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersi adı altında yakalamıştır. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı çerçevesinde gerçekleştirilen “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersinin ulaşmak istediği grup ise öncelikli olarak okul öncesi eğitimden faydalanamayan 0-6 yaş arası çocuklar ve aileleridir. Öğretmen adayları, okul öncesi eğitimden faydalanamayan, sosyokültürel ve ekonomik olanaksızlıklarla mücadele eden aileler ve okul öncesi dönem çocukları için alternatif bir Okul Öncesi Eğitim modeli olan Mobil Anaokulu projesine katkıda bulunarak yoksul ailelerin okul öncesi eğitimden faydalanamayan çocuklarına ulaşma yollarından birinin nasıl hizmet verdiğini görme şansını da elde etmişlerdir. Öğretmen adaylarının 0-6 yaş çocuklarının tüm alanlardaki gelişimlerinin desteklenmesinin ne kadar önemli ve gerekli olduğu bilinciyle Mobil Anaokuluna devam eden çocukları yaş ve gelişim özelliklerine uygun etkinliklerle desteklemeleri, topluma hizmet anlamında bir farkındalık geliştirmelerini sağlamıştır. Mobil Anaokuluna devam eden çocukların da gelişim ve eğitim ihtiyaçları sınırlı bir süre de olsa bilimsel ve yaratıcı bir bakış açısıyla karşılanmaya çalışılmıştır. Böylece çocukların gelişimleri desteklenmeye ve buna paralel olarak edindikleri beceriler arttırılmaya çalışılmıştır.

Eğitimin sürekliliği ve yaygınlaştırılması anlamında farklı kurumların işbirliği yapması yaşanan süreci kolaylaştırmıştır. Bu işbirliğini gerçekleştiren kişi-kişiler ve kurumlar ise; Mobil Anaokulunda görevli öğretmenler, Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinden sorumlu öğretim elemanları, bu dersi alan öğretmen adayları, Milli Eğitim Bakanlığı Sincan Hayriye Andiçen Bağımsız Anaokulu ile Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’dır. Böylece öğretmen adayları eğitimde işbirliğinin önemini fark edebilmişlerdir.

Öğretmen adaylarının çocukların gelişimlerini sürecin başında değerlendirip, gereksinimlerine uygun farklı eğitim etkinlikleri planlamaları “MEB 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı”nın uygulama aşamalarına da uymaktadır ve böylece öğrencilerin eğitim programını farklı koşullarda da uygulamayı denemelerine fırsat verilmiştir. Sürecin sonunda yapılan değerlendirme ile de öğretmen adayları çocuklardaki gelişimi gözlemleyebilmiştir. Böylece eğitimde önemli bir yeri olan “planla-yap-değerlendir” döngüsü gerçekleşmiştir.

Mezun olup ülkenin farklı yörelerinde çalışmaya başlayan öğretmenlerimizin hizmet öncesinde katıldıkları bu projeyi çalıştıkları yörelerde de uygulayabilecek bilgi ve donanımına sahip oldukları düşünüldüğünde, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına ve bu yolla ailelerin farkındalıklarını artırarak çocuklarının eğitim alma haklarına saygı gösterme oranlarının yükselmesine katkı sağlayacakları açıktır. Bu çalışmanın, eğitimde sürdürülebilirlik ilkesini desteklediği ve EFA hedeflerine ulaşma yolunda değerli bir adım olduğu söylenebilir.

Ülkemizde Eğitim Fakültelerinin Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programlarında zorunlu bir ders olarak yer alan “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersinin amaçlarından biri öğretmen adaylarının gerçekleştirecekleri etkinlikler yoluyla toplumsal çevrelere ve eğitim sorunlarına yönelik farkındalıkları ile toplumsal katılımlarını artırmaktır. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı, “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersi kapsamında maddi imkânları yetersiz ailelerin çocuklarının gelişimlerini hazırlanan eğitim etkinlikleri yoluyla desteklemektir.

2. Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada deneysel desenlerden tek grup öntest-sontest desen kullanılmıştır. Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Desende tek gruba ait öntest ve son test değerleri arasındaki farklar değerlendirilir (Büyüköztürk vd., 2009).

Çalışma Grubu

Ankara İli Sincan ilçesi Peçenek köyünde yaşayan ve köyde ilköğretim okulu, dolayısıyla anasınıfı bulunmadığı için Hayriye Andiçen Bağımsız Anaokulu’na bağlı olarak o köye giderek hizmet veren Mobil Anaokulu’na devam eden 60-72 aylık çocuklar ile kontenjan yetersizliği nedeniyle devam edemeyen 36-60 aylık çocukların ailelerine gönderilen davet mektupları sonucunda eğitime katılması aileleri tarafından kabul edilen 20 çocuk eğitim etkinliklerine dâhil edilmiştir. Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin amacına ulaşabilmesi için çocukların hepsinin bu çalışmaya katılması sağlanmıştır. Ancak 36-60 aylık çocukların yaşlara göre dağılımı dengeli olmadığından bu çocuklardan elde edilen veriler araştırma dışında bırakılmıştır. Köyde çalışma grubu dışında 60-72 aylık çocuk kalmadığı için de kontrol grubu atanamamıştır. Dola-

yısıyla araştırmanın çalışma grubu, Mobil Anaokulu'na devam eden, eğitim etkinliklerinde, ntest ve son test uygulamalarında eksiği olmayan 6'sı erkek, 2'si kız olmak üzere 60-72 aylık 8 çocuktan oluşmaktadır.

Süreç

Bu alışma, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde Okul ncesi ğretmenliği Lisans Programında 2008-2009 ğretim Yılında Topluma Hizmet Uygulamaları Dersini alan ve Okul ncesi ğretmenliği nc sınıfta öğrenim gören 30 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Dersin teorik ve uygulamalı bölümleri bulunmaktadır. Dersin her hafta yapılan teorik saatlerinde araştırmada kullanılan lme aracı düzenlenmiş ve çocuklarla gerçekleştirilecek eğitim etkinlikleri hazırlanmıştır. Uygulama saatlerinde ise her hafta cuma günleri 09.00 ile 12.00 saatleri arasında, Ankara Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından ücretsiz olarak tahsis edilen otobüs ile Sincan ilçesi Hayriye Andiçen Bağımsız Anaokuluna ve buradan da Mobil Anaokuluna eşlik edilerek Peçenek köyüne gidilmiştir. Köyde okul bulunmaması ve Mobil Anaokulunun ortamının kısıtlı olması nedeni ile bütün çalışmalar ocuklarla Peçenek Köyü Camii'nin bir salonunda veya köy odasında gerçekleştirilmiştir. Etkinliklerin gerçekleştirilmesinde öğrenciler tarafından hazırlanan materyallerin yanı sıra Mobil Anaokulunun materyallerinden de yararlanılmıştır.

Araştırmanın birinci aşamasında "36-72 Aylık ocuklar İçin Gelişim Kontrol Listesi (GKL)", etkinliklere katılan çocuklara ön test olarak uygulanmıştır. n test uygulamasının sonucunda her bir ocuk için doldurulan gelişim kontrol listeleri değerlendirilmiş ve tüm çocukların başarılı olduğu maddeler (gelişim özellikleri) elenerek desteklenmeye ihtiyaç duyulan maddeler listelenmiştir. Bunlar psikomotor gelişim alanından altı; sosyal-duygusal gelişim alanından dokuz; dil gelişimi alanından yedi; bilişsel gelişim alanından sekiz ve zbakım becerileri alanından ise beş maddedir.

Araştırmanın ikinci aşamasında, MEB Okul ncesi Eğitim Program kitabında yer alan amaç ve kazanımlar arasından çocukların desteklenmesi gereken gelişim özellikleriyle ilgili olanlar seçilmiştir. Ardından seçilen amaç ve kazanımlara ulaşmayı sağlayacağı düşünülen eğitim etkinlikleri oluşturulmuştur (MEB, 2006). Dersi alan 30 ğrenci MEB Okul ncesi Eğitim Programında nerilen sekiz tür eğitim etkinliğini hazırlamak üzere (Türkçe, Oyun ve Hareket, Müzik, Fen, Matematik, Okuma-Yazmaya Hazırlık alışmaları, Drama ve Sanat) sekiz gruba ayrılmış ve etkinliklerini hazırlamışlardır. Hazırlanan bu etkinlikler ve materyaller Topluma Hizmet Uygulamaları Teorik Dersi kapsamında sunulmuş, diğer gruplar ve dersin ğretim elemanları tarafından verilen geri bildirimler doğrultusunda düzenlenmiştir.

Araştırmanın nc aşamasında beş hafta boyunca her cuma günü, günde beş etkinlik olmak üzere Peçenek Köyü camii içinde belirlenen salonda veya köy odasında çocuklarla toplam 25 etkinlik uygulanmıştır. Etkinlikler arasında parmak oyunları gibi geçiş oyunları oynanmıştır. Uygulamalar sırasında dersin sorumlusu dört ğretim

elemanı öğrencileri izlemiş ve teorik derslerde geribildirim vermişlerdir. Çalışmalar her hafta bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir.

Uygulama sürecinde çocuklarla gerçekleştirilen etkinlikler aşağıda sıralanmıştır.

1.Hafta: Serbest Zaman, Türkçe, Fen, Drama, Oyun ve Hareket, Matematik

2.Hafta: Serbest Zaman, Türkçe, Müzik, Okuma-Yazmaya Hazırlık, Matematik, Sanat

3.Hafta: Serbest Zaman, Türkçe, Fen, Drama, Sanat, Oyun ve Hareket

4.Hafta: Serbest Zaman, Türkçe, Matematik, Okuma-Yazmaya Hazırlık, Sanat, Drama

5.Hafta: Serbest Zaman, Okuma-Yazmaya Hazırlık, Matematik, Müzik, Fen, Oyun ve Hareket

Uygulamalar tamamlandıktan sonra GKL son test olarak tekrar uygulanmıştır.

Çocukların, eğitim döneminin son haftasında Ankara Üniversitesi Bahar Şenlikleri kapsamında Eğitim Bilimleri Fakültesinde düzenlenen “Kalem Bayramı”na katılımları da sağlanmıştır. Fakültemizin “Çocukla Paylaşım Topluluğu”nun bir girişimi olan bu kaynaştırma gününde çocuklar bir günlerini fakültenin çocuk kitapları kütüphanesinde ve kavram oyuncakları atölyesi ve kütüphanesinde eğitim alıp oynayarak ve üniversitedeki öğrencilerle aynı kafeteryada yemek yiyerek geçirmişlerdir. Bunun yanı sıra Fakültemiz bünyesindeki “Oyuncak Müzesi”ni de gezmişlerdir.

Veri Toplama Aracı

MEB Okul Öncesi Eğitim Program Kitabı’nda önerildiği şekilde kullanılmak üzere 36-72 Aylık Çocukların Gelişim Özellikleri tablolaştırılarak “36-72 Aylık Çocuklar İçin Gelişim Kontrol Listesi (GKL)” oluşturulmuş ve ölçme aracı olarak kullanılmıştır (MEB, 2006). Çocukların Kontrol Listesindeki gelişim özelliklerine sahip olup olmadığının belirlenmesinde kullanılacak materyaller Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Teorik saatlerinde Okul Öncesi Öğretmenliği 3. Sınıf öğrencileri tarafından belirlenmiş ve 4 öğretim elemanının uzman görüşüne sunulmuştur. Bu şekilde kapsam geçerliliği yapılan ölçme aracı ikişer lisans öğrencisi tarafından birer çocuğa olmak üzere ön test ve son test olarak uygulanmıştır.

Kontrol listesinde 98 madde (gelişim özelliği) bulunmaktadır ve bu maddelerden 32’si psiko-motor gelişim alanına, 14’ü sosyal-duygusal gelişim alanına, 14’ü dil gelişimi alanına, 24’ü bilişsel gelişim alanına, 14’ü ise özbakım becerilerine aittir. Kontrol listesinin toplam puanı yoktur ve her madde “yapabildi-yapamadı” olarak değerlendirilmektedir.

Örneğin bilişsel gelişim alanında yer alan “1’den 10’a kadar olan rakamları sıralar” maddesi için çocuklara kartlara yazılmış rakamlar verilerek sıralaması istenmiştir. Çocuk tamamını sıraladığında o maddeyi yapabildiğine karar verilmiştir. Her

çocuk için aynı materyal ve yönergeler kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, 27 Şubat - 15 Mayıs 2009 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından oluşturulan “36-72 Aylık Çocuklar İçin Gelişim Kontrol Listesi”nin araştırmanın çalışma grubunda yer alan çocuklara Topluma Hizmet Uygulamaları Dersini alan öğrenciler tarafından eğitim öncesi ve sonrasında uygulanmasıyla toplanmıştır.

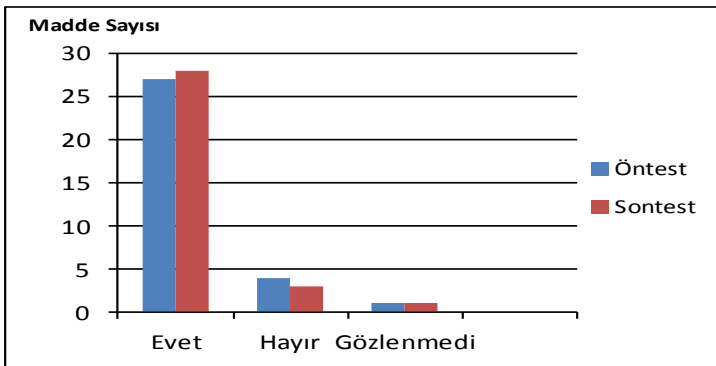
Verilerin Analizi

Veriler Microsoft Excel ve SPSS programları kullanılarak analiz edilmiştir. Gelişim Kontrol Listesi’ndeki maddeler her çocuk için incelenerek, aritmetik ortalamaları alınmış ve yüzdelik dilimleri hesaplanmıştır. Ardından 98 madde üzerinden toplam gelişim analizi yapılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde gelişim kontrol listesinin eğitim öncesinde ve sonrasında uygulanması sonucunda kaydedilen değerler gelişim alanlarına göre aşağıda sunulmuştur.

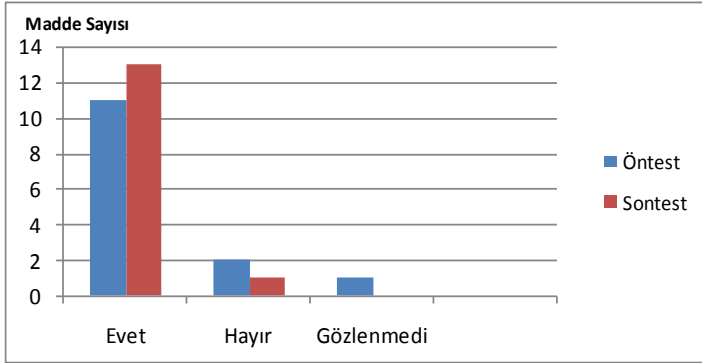
Tablo 1. Psikomotor Gelişim Alanı

Tablo 1’de araştırmaya katılan çocukların psikomotor gelişim alanına ilişkin ön-test son test değerleri yer almaktadır. Ön testte çocuklar bu alanda yer alan 32 gelişim özelliğinden 27 sini gösterirken, son testte 28 özelliği göstermişlerdir. Bir psiko-motor gelişim özelliği ön-testte de son-testte de gözlemlenememiştir.

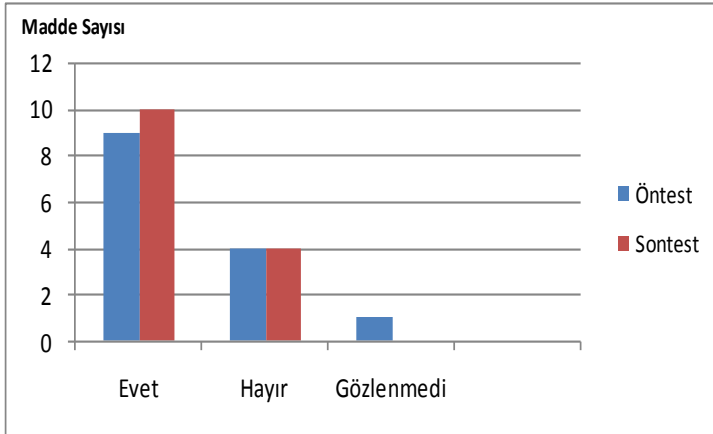
Psiko-motor gelişim alanında çocukların en çok ‘yardımsız bisiklete binme’ ve ‘ismini kopya etme’ maddelerinde zorlandıkları gözlemlenmiştir. Köyde çocukların çoğunluğunun bisikletlerinin olmamasının buna yol açtığı düşünülmektedir.

Tablo 2. Sosyal Duygusal Gelişim Alanı

Tablo 2’de araştırmaya katılan çocukların sosyal-duygusal gelişim alanına ilişkin öntest ve sontest değerleri verilmiştir. Çocukların öntest de sosyal duygusal gelişim alanında yer alan 14 kontrol maddesinin 11’ini yapabildikleri bulunurken, son testte bu sayı 13’e yükselmiştir. Eğitimin sonunda çocukların gösterdiği sosyal-duygusal becerilerin iki madde arttığı, bir madde de ise değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir. Sosyal-duygusal gelişim alanında çocuklar en çok ‘arkadaş seçiminde kararlılık gösterme’ ve ‘belli bir olayı, durumu canlandırma’ maddelerinde zorlanmışlardır.

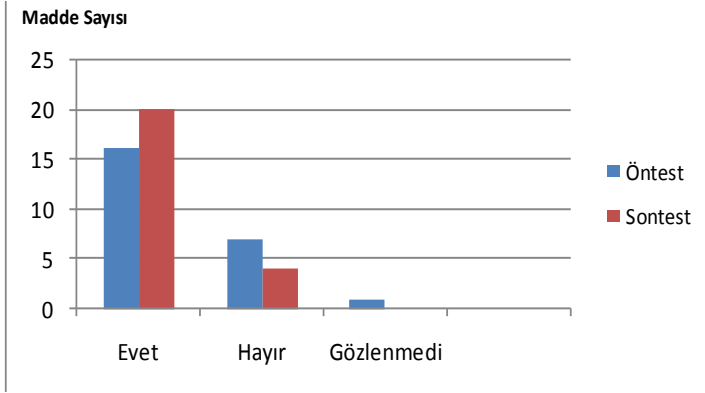
Tablo 3. Dil Gelişimi Alanı

Tablo 3’de araştırmaya katılan çocukların dil gelişim alanına ilişkin öntest sontest değerleri verilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların dil gelişimi alanında yer alan 14 kontrol maddesindeki durumlarına bakıldığında ön testte 9 maddeyi yapabilirken son testte 10 maddeyi yapabildikleri görülmüştür. Eğitimin sonunda çocukların yapabil-

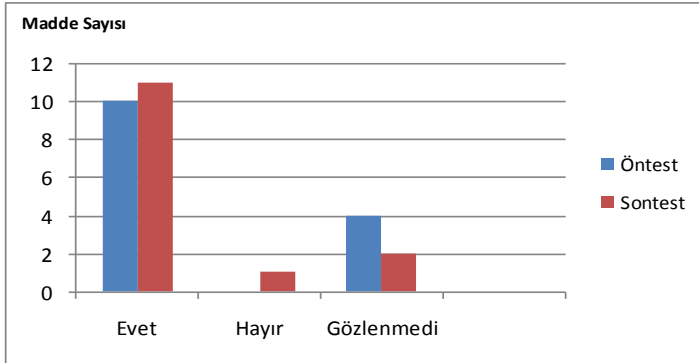
diği dil gelişimi maddelerinin bir tane arttığı, dört maddede ise değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir. Dil gelişimi alanında çocuklar en çok ‘tekil ve çoğul ifadeleri dönüştürerek kullanır’, ‘yeni ve bilmediği kelimelerin anlamını sorar’ ve ‘evinin ve/veya anne babasının telefon numarasını söyler’ maddelerinde zorlanmışlardır.

Tablo 4. Bilişsel Gelişim Alanı

Tablo 4’te araştırmaya katılan çocukların bilişsel gelişim alanına ilişkin öntest sontest değerleri verilmiştir. Çocuklar önteste 24 bilişsel gelişim kontrol maddesinin 16’sını yapabilirken son testte madde sayısı 20 yi bulmuştur. Eğitimin sonunda çocukların sahip olduğu bilişsel gelişim özelliklerinin (maddelerinin) artış gösterdiği, dört gelişim özelliğinde ise değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir. Bilişsel gelişim alanında çocuklar en çok ‘haftanın günlerini sırasıyla söyler’ ve ‘10-25 parçalı bul yapı tamamlar’ maddelerinde zorlanmışlardır.

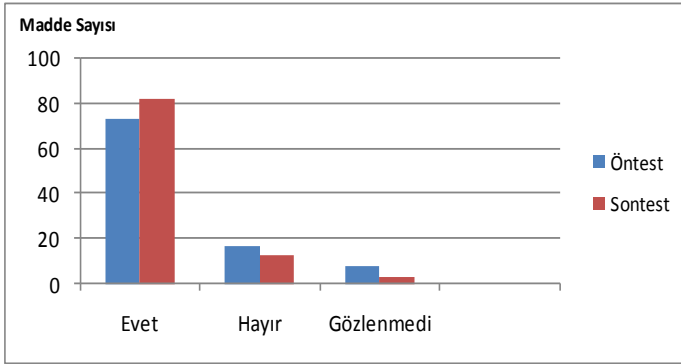
Tablo 5. Özbakım Becerileri

Tablo 5’de araştırmaya katılan çocukların özbakım becerilerine ilişkin öntest son-

test değerleri verilmiştir. Çocuklar bu alandaki 14 kontrol maddesinin ön testte 10'unu yapabilirken son testte 11 maddesini yapabilmişlerdir. Eğitimin sonunda çocukların yerine getirdiği özbakım beceri maddelerinin artış gösterdiği, bir becerinin ise gelişmediği gözlemlenmiştir. Ortam uygun olmadığı için özbakım becerileri alanındaki maddelerin 4 tanesi ön testte, 2 tanesi ise son testte gözlemlenememiştir. Özbakım becerileri içerisinde çocuklar en çok ‘bıçak kullanır’ maddesinde zorlanmışlardır.

Tablo 6. Gelişim Alanlarının Genel Durumu

Tablo 6’da araştırmaya katılan çocukların gelişim kontrol listesindeki tüm maddelere (tüm gelişim özellikleri) ilişkin öntest ve son test değerleri yer almaktadır. Çocuklar ön testte 98 maddeden 73 ünü yapabilirken, son testte yapabildikleri madde sayısı 82 olmuştur. Verilen eğitimin sonunda çocukların tüm gelişim alanlarındaki becerilerinde artış gözlemlendiği söylenebilmektedir. Toplam olarak ön-testte 8 ve son testte 3 gelişim kontrol maddesi gözlemlenememiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

27 Şubat-15 Mayıs 2009 tarihleri arasında mobil anaokulundan yararlanan çocukların bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve psikomotor gelişim alanları ile özbakım becerilerini desteklemek için hazırlanan eğitim etkinliklerinin çocukların gelişiminde olumlu yönde bir fark yarattığı bulunmuştur. Bu farkın topluma hizmet anlayışı çerçevesinde, kısıtlı imkânlarla bölgeye götürülen ve mobil anaokulunu destekleyen bir günlük eğitim etkinliklerinin sonucu olduğu düşünüldüğünde, daha büyük bir anlam kazanacaktır.

Çocukların bütün gün açık havada ve doğal ortamda olmalarından, özgürce hareket edebilmelerinden dolayı büyük kas gelişimlerinin şehirde yaşayan çocuklara göre ileri olması son derece doğaldır. Günlük yaşamlarında gereksinim duyup kullanmadıkları için veya bazı nesnelere evlerinde sahip olmadıkları için bıçak kullanmak, bisiklete binmek, evinin telefon numarasını bilmek, adresini söylemek gibi konularda gelişim düzeylerinin yaşlarına göre düşük olduğu söylenebilir. Ancak özellikle biliş-

sel gelişimlerinde eğitimin olumlu etkisi hemen kaydedilebilmiştir.

Çocukların çevrelerindeki yetişkinler evin geçim kaynağı olan hayvanlarla ilgilenmekten çocukları ile konuşmaya zaman ayıramadıkları için çocukların kendi dünyalarında kaldıkları, kendini ifade etme becerilerinin zayıf olduğu gözlenmiştir. Dolayısı ile öğretmen adayları ile teke tek ilişki içine girdiklerinde önce konuşmaktan kaçındıkları, alıştıktan sonra ise bu yakın ilişki ve iletişim tarzından çok memnun kaldıkları gözlenmiştir. Bütün bu süreci Mobil Anaokulu Müdür ve öğretmenleri de izlemiş ve çocukların merak etme, soru sorma, araştırma ve gözlem yapma isteklerinde gözlemlenebilir bir artış olduğunu ve ailelerin son derece olumlu geri bildirimlerde bulunduğunu belirtmişlerdir.

Benzer şekilde Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında dezavantajlı durumdaki çocuklarla yapılan çalışmalarda verilen eğitim ile çocukların gelişimlerinde olumlu yönde değişimler belirlenmiştir (Dinçer vd. 2011; Özdemir, Sefer ve Türkdogan 2008). Bu doğrultuda Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocuklarla yapılan çalışmaların çeşitlendirilmesi ve farklı araştırma desenlerinin oluşturulması önerilmektedir.

Bu çalışmanın birçok açıdan dezavantajlı olan ve örgün eğitim sistemine kendini uzak hisseden ailelerin eğitime önem vermeleri ve çocuklarının eğitim alabilmesi için gayret göstermeleri, bunun sonucunda da eğitimi talep etmeleri açısından çok yararlı bir model olduğu düşünülmekte ve ülkemizin farklı bölgelerinde uygulanabilir olduğu vurgulanmaktadır.

5. Kaynaklar

- Büyüköztürk, S., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S., ve Demirel, F., (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dinçer, Ç., Ergül, A., Şen, M. ve Çabuk, B. (2011). Bir Topluma Hizmet Uygulaması Örneği: “Haydi Kavram Oyuncaklarıyla Oynayalım”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 19 (1): 19-38.
- Doğramacı, İ. (2000). Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi (Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bakış), Ankara: Meteksan.
- EFA. (2008). Global Monitoring Report. France: UNESCO Publishing Oxford University Press, 31-95.
- Erdem, A.R. (2005). “Üniversitenin Var Oluş Nedenleri (Üniversitenin Misyonu)”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 17,104-116.
- Gürüz, K., Şuhubi, E. A. M., Şengör, C., Türker, K. ve Yurtsever, E. (1994). Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji, İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD).
- Haktanır, G. (2008), Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşunun 100’üncü Yılına Doğru Ülkemizde Okul Öncesi Eğitim, G. Haktanır (Editör), Okul Öncesi Eğitime Giriş. İkinci Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kavak, Y. ve Ergen, H. (2007), “Türkiye’de İlköğretime Katılım ve Okula Gidemeyen Çocuklar”, Milli Eğitim, 173,8-26.
- Letourneau, N. L. Hungler, K. M. and Fisher K. (2005), “Low-income Canadian Aboriginal and Non-Aboriginal Parent–Child Interactions”, Child: Care, Health and Development, 31(5):545–554.

- M.E.B (2006). Okul Öncesi Eğitim Programı, (36-72 Aylık Çocuklar için). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2008), Mobil Anaokulu Projesi, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Genel Müdürlüğü.
- Myers, R, (1996), “Hayatta Kalan On İki Erken Çocukluk Eğitimi Programlarının Güçlendirilmesi” (Çeviren: Remziye Ağış Bakay, Erden Ünlü), (Ed: Nesrin Koşar), Ankara: Anne-Çocuk Eğitim Vakfı Yayını, No:5.
- Özdemir, N., Sefer, N., ve Türkdoğan, D. (2008). Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği: “Korunmaya Muhtaç Çocuklar”. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. Aralık, 32(2): 283–305.
- Üstündağ, A. ve Haktanır, G. (2009), MEB Mobil Anaokulu Projesinin Çocukların Bilişsel ve Dil Gelişimi Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi. Uluslar Arası Katılımlı 2. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi Sözlü Bildirisi, 7-9 Ekim 2009, Ankara.
- YÖK, (2007), Yüksek Öğretim Kurulu Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007). (Yay. Haz: Yüksel Kavak, Ayhan Aydın ve Sadegül Akbaba Altun). http://oecgm.meb.gov.tr_ad-resinden.10.01.2010 tarihinde indirilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: “Community Service Practices” course has provided the universities the opportunity to perform their function of influencing different areas of the society through generating and disseminating accurate and reliable information. As a compulsory course offered at the Faculty of Educational Sciences, Preschool Education Undergraduate Program, one of the course objectives of the “Community Service Practices” is to enhance pre-service teachers’ awareness for educational issues and active participation in the society. The target group, as a priority for the Ankara University Preschool Education Program “Community Service Practices” course, is children aged 0-6 who have no access to preschool education along with their families. Accordingly, within the scope of “Community Service Practices”, the study aims to promote the development of children whose families are in need of financial support.

Method: One group pretest- posttest experimental design was used in the study. The study group is eight children of 60-72 months (6 male - 2 female) who live in Ankara, Peçenek village of Sincan district and benefit from Mobile Preschool of Hayriye Andiçen Independent Preschool in another village by commuting as their village does not have a primary school, thereby a preschool. Thirty third year students studying at Ankara University Faculty of Educational Sciences Preschool Education Program and enrolled in Community Service Practices course during 2008-2009 academic year participated in the study. “Checklist for the Development of Children aged 36-72 Months” developed by the researchers was applied to the participating children as the pre-posttest instrument. The checklist consists of 98 items (developmental characteristics) and 32 of these are related to the psychomotor developmental area, 14 to the socio-emotional developmental area, 14 to the language development area, 24 cognitive development area and the remaining 14 to self-care skills. There is no total score for the checklist, each item is evaluated as “can do-cannot do”. In the study, out of the objectives and gains stated in MONE Preschool Education Program, developmental properties that children

need to be supported were selected. Afterwards, educational activities were prepared to reach the selected objectives and gains; total 25 activities were performed, five in a day, for five weeks in the one of the rooms of Peçenek village mosque or in the village room. The data were analyzed using Microsoft Excel and SPSS programs. Items in the Checklist for the Development were examined for each child, arithmetic mean and percentile were calculated. Following that, whole development was examined based on 98 items.

Results and Discussion: This section presents the recorded values of the checklist before and after the treatment according to the developmental areas.

Children participating in the study initially displayed 27 of the 32 psychomotor development characteristics and the number increased to 28 in the post-test. One feature of the psychomotor development was not observed either in the pre or the post-test. Given the pre and post-test values for socio-emotional developmental areas, children were observed to be able to perform 11 of the 14 items in the pre-test and 13 in the post-test. Language development of the children according to 14 related items show that they could conduct 9 items in the pre-test while 10 in the post-test. It was seen at the end of training that one item for language development of children increased whereas four items have not changed. As for the cognitive development, children could initially perform 16 of the 24 items that raised to 20 in the post-test. Children were found to display increase in their cognitive development features (items) while there was no change in four of the development features. Finally, children were able to conduct 10 out of 14 control items for the self-care skills and in the post-test the number increased to 11. It can be inferred that self-care skills of children increased whereas one skill has not improved. Pre and post-test values for all checklist items (all developmental features) reveal that children could perform 73 of the 98 items in the pre-test and 82 items in the post-test. Therefore, an increase in the children's skills for all developmental areas was observed after the training they received. All in all, 8 development control items in the pre-test and 3 in the post-test were not seen.

Conclusion: It was found that educational activities prepared to promote the cognitive, language, socio-emotional and psychomotor development areas and self-care skills of children who benefited from mobile preschools between 27th February and 15th May 2009 have created a positive difference. This difference could make better sense if considered within the understanding of community service through limited opportunities and daily educational activities supporting mobile preschools.

In a similar fashion, training provided for the disadvantaged children within the context of Community Service Practices course yielded positive outcomes in the development of children. In this respect, it is recommended that training with children residing in the disadvantaged regions be varied and different research designs be formulated.

This study is significant in that families of disadvantaged background who also feel themselves at a distance from formal education could attach more importance to education and make necessary effort for their children's education. Hence, it is a beneficial model for such educational demands and can well be implemented in different parts of our country.